

تجزیه و تحلیل سندشناسی جنبش جنگل

اسناد آرشیوی در بهره‌مندی پژوهشگر از اطلاعات دست اول در انجام پروژه‌های تحقیقاتی اهمیت فراوانی دارد. در نگارش تاریخ ایران بویژه در مباحث تاریخ معاصر، تحلیل بسیاری از وقایع تاریخی با استناد به اسناد و مدارک آرشیوی ضرورت دارد. ویژگی کار با اسناد آرشیوهای مختلف سبب می‌شود پژوهشگر و در کنار او خواننده هر رخداد را با عینک مردم آن روز در آن منطقه ببیند. امروزه با توجه به اهمیتی که اسناد تاریخی در هر تحقیق و پژوهش دارند، استناد به آنها اعتبار بیشتری به پژوهش‌های تاریخی می‌بخشد اگر چه در ابتدا بی‌توجهی به جمع‌آوری اسناد و استناد به آنها موجب از بین رفتن بسیاری از اسناد مربوط به تاریخ ایران شده است.

اسناد با توجه به استفاده‌ای که در هر زمان از آنها می‌شود دارای دو ارزش اداری و تحقیقی هستند. تا زمانی که مطالب آنها مربوط به مسائل روزمره جاری است، اداری یا شخصی محسوب می‌شوند. پس از آن که ارزش جاری و روزمره خود را از دست دادند ارزش تحقیقی و استنادی پیدا می‌کنند. بنابر این پژوهش‌ها و تحلیل‌های مورخ بدون مراجعه به اسناد کامل نخواهد شد.

اسناد تاریخی از مهمترین منابع مکتوب در پژوهش‌های تاریخی به شمار می‌آیند که شامل: مکاتبات حکومتی، فرمانها، معاملات سیاسی، گزارش‌های اقتصادی، فرهنگی، نظامی، اسناد قضایی، مالی، حقوقی، اعلامیه‌ها و بیانیه‌ها و برخی مکاتبات خصوصی و خانوادگی می‌باشند. ضمناً چون برای حفظ روابط جامعه با دستگاه‌های اداری و حاکمه تهیه و تنظیم شده و می‌شوند خالی از شایعه، دروغ، تظاهر، اغراض خصوصی و ملاحظه‌کاریهاست. بنابراین با استفاده از این نوع مدارک به اشتباهات، پرده‌پوشی، مجهولات، گزافه‌گویی‌ها و بالاخره ملاحظه‌کاریهای برخی از تاریخ‌نویسان گذشته می‌توان پی‌برد و حقایق امور را درک و کشف کرد.

با وجود اهمیت اسناد در پژوهش‌های تاریخی هنوز کارهای سندی جدی درباره صورت نگرفته و جای اسناد در بررسی زندگی و افکار میرزا و نهضت جنگل و همراهان ایشان همچنان خالی است و البته می‌شود اسناد مهم و تازه‌تری را در مجموعه اسناد سازمان‌ها و مراکز آرشیوی پیدا نمود. در این بحث به تجزیه و تحلیل سندشناسی اسناد مربوط به نهضت جنگل موجود در سازمان اسناد ملی ایران خواهیم پرداخت.